ACM-prioriteringskader & netcongestie

Raadsinformatieavond

Gemeente Bergen op Zoom

Doel van de avond

- Informeren over de stand van zaken ACM-prioriteringskader en netcongestie
- Gevolgen voor de gemeente toelichten
- Perspectief en handelingsperspectief schetsen

Programma raadsinformatieavond

1. Algemene informatie
- Wat is netcongestie?
- Wat is het ACM-prioriteringskader?

2. Enexis netbeheer
- Actuele situatie netwerk Bergen op Zoom en regio
- Maatregelenladder bij kritieke netten

3. Concrete impact gemeente
- Hoe wordt onze gemeente geraakt?
- Hoe wordt het net uitgebreid?

Vragen

Pauze

4. Projecten realiseren ondanks netcongestie
- hoe kunnen we hiermee omgaan?
- Referentieprojecten

5. Handelingsperspectief raad en college
- Rollen, bevoegdheden en toekomstige besluitvorming

Vragen & afsluiting

Deel 1

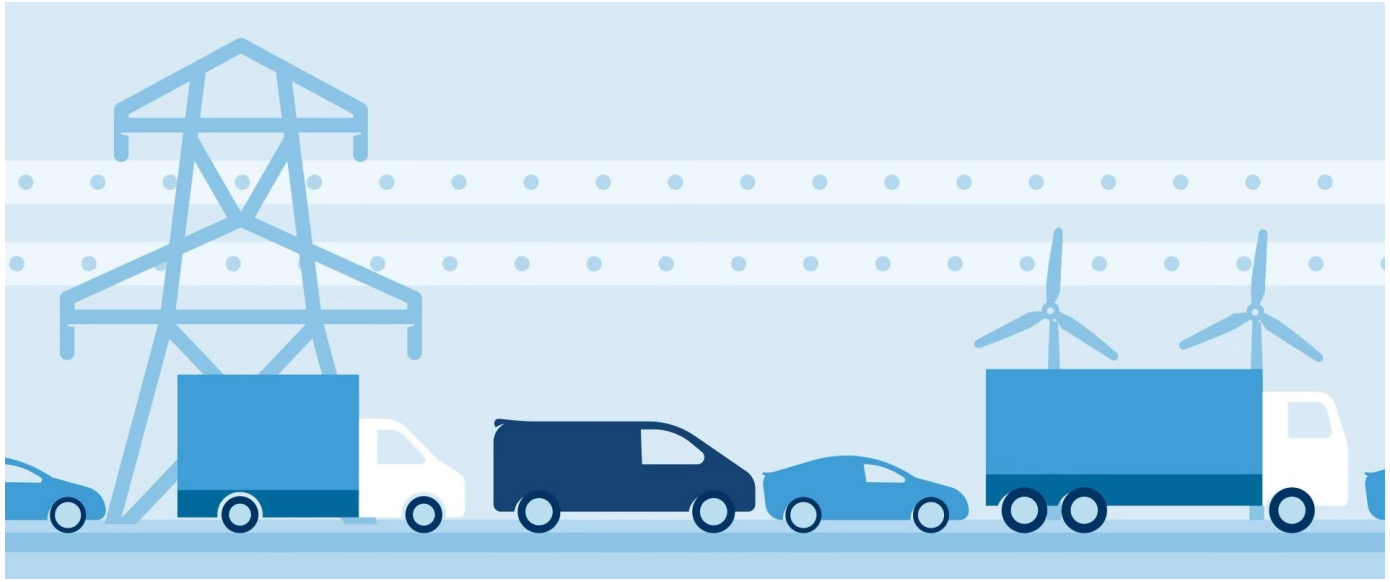
Algemene informatie

- Wat is netcongestie?
- De wachtrij op het elektriciteitsnet
- Wat is het ACM-prioriteringskader?
- Spelers op de Nederlandse energiemarkt
- Netbeheerders

Wat is netcongestie?

Definitie netcongestie

Netcongestie ontstaat wanneer er op bepaalde momenten meer elektriciteit moet worden vervoerd dan het elektriciteitsnet aankan.

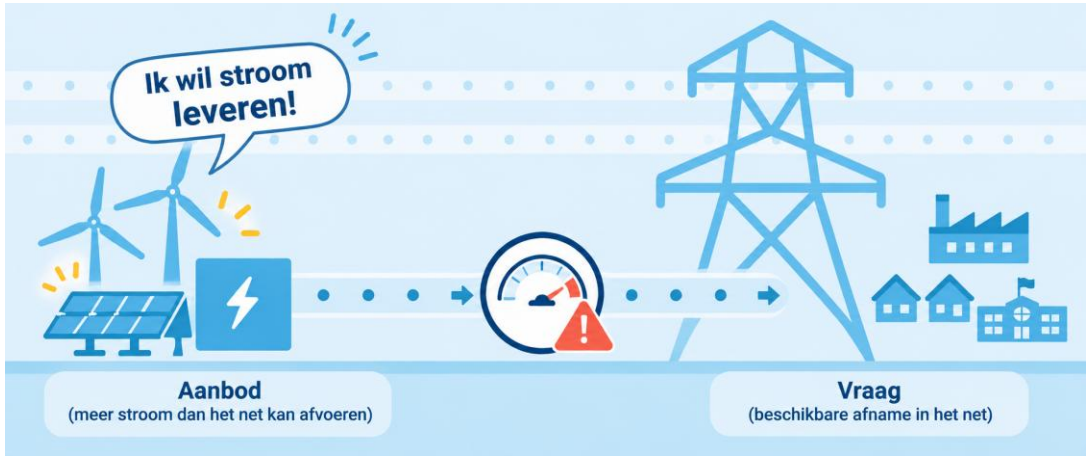

File op het elektriciteitsnet

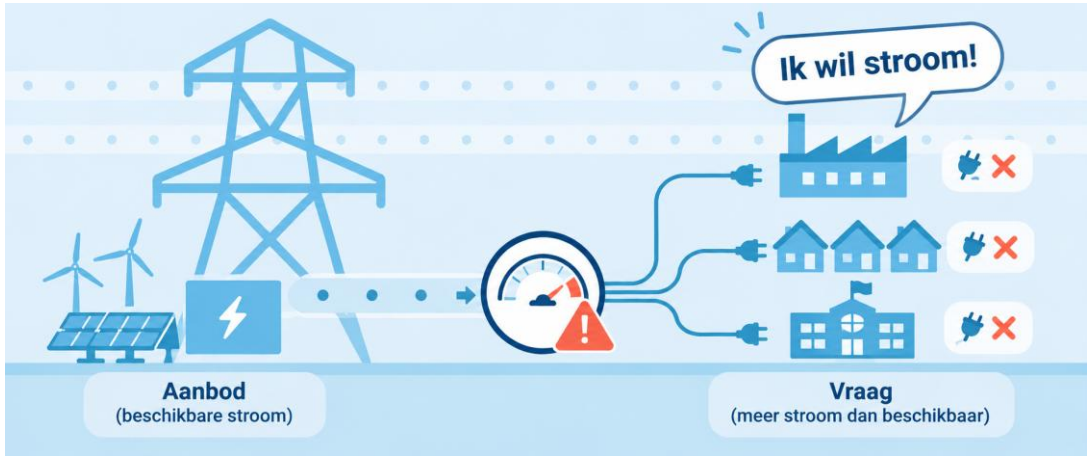
Wat is netcongestie?

2 vormen van netcongestie

1. Afnamecongestie – de vraag van afnemers is groter dan het netwerk aan kan.
2. Opwek- of invoedingscongestie – er ontstaat wanneer meer opgewekt wordt dan het netwerk aan kan

Capaciteit netwerk bepaald hoeveel stroom geleverd kan worden

Capaciteit netwerk bepaald hoeveel stroom geleverd kan worden

Wachtrij op het elektriciteitsnet

Ontstaan van netcongestie en de wachtrijen

2018 – eerste netcongestie in Nederland

- Bij zonne-energie in Groningen en Drenthe
- Opwek- of invoedingscongestie

9 juni 2022 – eerste wachtlijst Noord-Brabant

- voorlopige stop voor nieuwe grootverbruikers van Elektriciteit in Noord-Brabant en Limburg afgekondigd door TenneT en Enexis netbeheer
- Zowel invoeding als afname

2023 – netcongestie wordt een landelijk probleem

Wachtrij op het elektriciteitsnet

Wachtrij – hoe werkt dat?

- In het begin: ‘wie het eerst komt, wie het eerst maalt.’
- De persoon of partij die als eerste een aanvraag deed stond als eerste op de wachtrij.

Noodzaak voor prioritering

- Door verergering netcongestie ontstond noodzaak voor maatschappelijke prioritering
- Bijv. ziekenhuis moet wachten op een aansluiting

ACM-prioriteringskader

Maatschappelijk prioriteren 1.0

- 1 oktober 2024 – eerste ACM-prioriteringskader
- 3 categorieën van prioriteiten:
  1. Congestieverzachters (zoals batterijen die capaciteit vrijmaken op het net)
  2. Veiligheid (zoals ziekenhuizen, defensie, politie, etc.)
  3. Basisbehoeften (zoals woningbouw, onderwijs)

  Overig: geen prioriteit (zoals bedrijven, publieke laadpalen, etc.)
- Reservering voor kleinverbruik-aansluitingen, die krijgen altijd aansluiting
- Maart 2025 – rechter zet streep door eerste prioriteringskader en vraagt om aanscherping

ACM-prioriteringskader

Maatschappelijk prioriteren 2.0

- 1 januari 2026 – aangepast ACM-prioriteringskader
- 3 categorieën van prioriteiten, uitgebreid:
  1. Congestieverzachters (zoals batterijen die capaciteit vrijmaken op het net)
  2. Veiligheid (zoals ziekenhuizen, defensie, politie, douane, verkeersveiligheid, RIVM, etc.)
  3. Basisbehoeften (zoals woningbouw, onderwijs, gedeelde huisvesting, AZC, OV, telecom, riool/afvalwater, etc.)

  Overig: geen prioriteit (zoals bedrijven, publieke laadpalen, etc.)
- Reservering voor kleinverbruik-aansluitingen vervalt per 1 juli 2026
- 1 juli 2026 - Vanaf dit prioriteringskader dient alle beschikbare capaciteit verdeeld te worden conform het ACM-prioriteringskader

ACM-prioriteringskader

Vervallen reservering kleinverbruik heeft enorme impact

- Woningbouw kan daarmee ook op wachtlijsten komen
- Wachtlijsten worden weggewerkt tot het moment dat de beschikbare capaciteit op is
- Onzekerheid wanneer nieuwe capaciteit voor aansluitingen beschikbaar is
- Nieuwe netverzwaringen of andere oplossingen nodig voor nieuwe aansluitingen

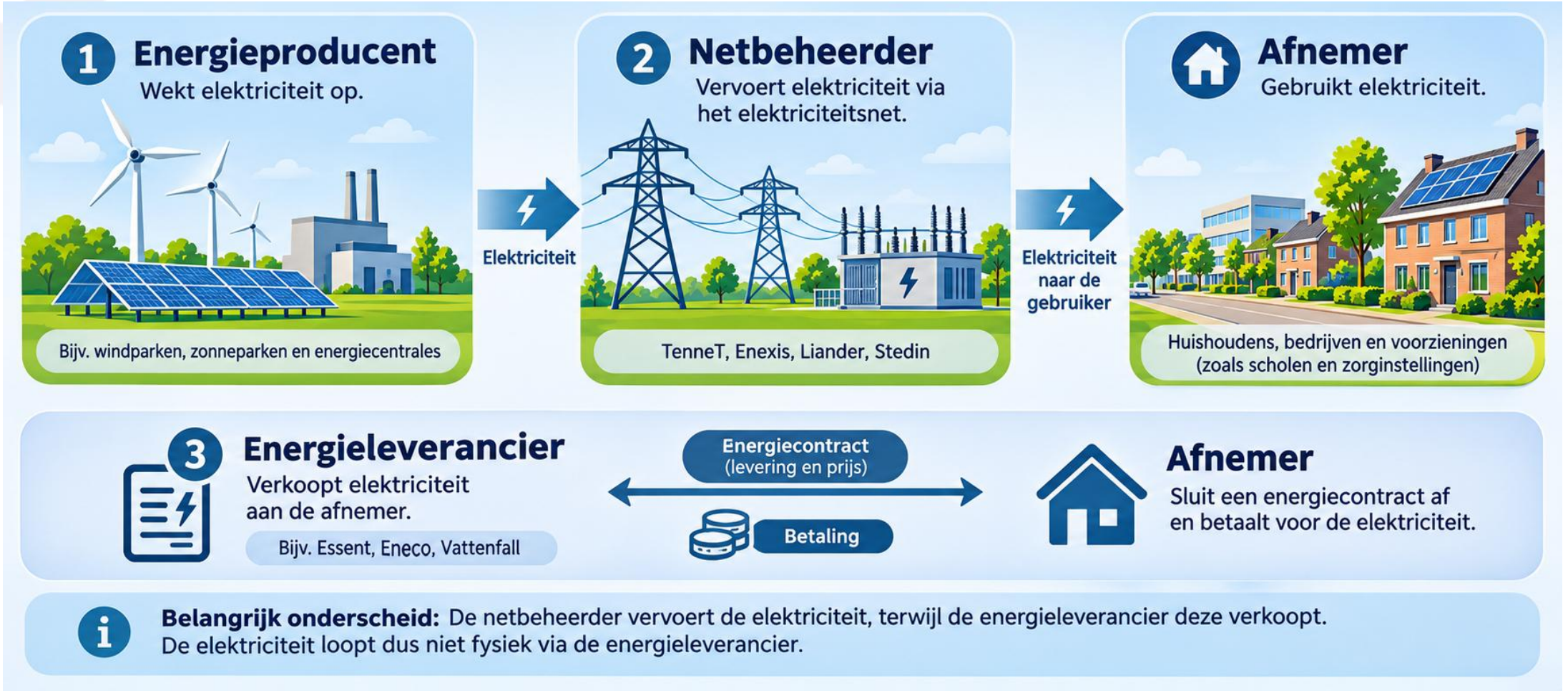
ACM-prioriteringskader

Door het vervallen van de reservering van kleinverbruik-aansluitingen komt woningbouwontwikkeling in gevaar

- Overgangsregeling april 2026
  - Projecten die al bekend waren bij netbeheerder komen hoger op de lijst
- Tot 1 juli 2026 kon men kleinverbruik-aansluitingen aanvragen
  - De gemeente heeft zoveel mogelijk aanvragen gedaan
- Vanaf 1 oktober 2026 ‘eerder aanvragen’ van woningbouw en onderwijshuisvesting
  - Doel: beter perspectief voor woningbouw, ondanks wachtlijsten
  - Beter inzicht netbeheerder waar concrete vraag ligt

Later deze avond in op concrete gevolgen Bergen op Zoom

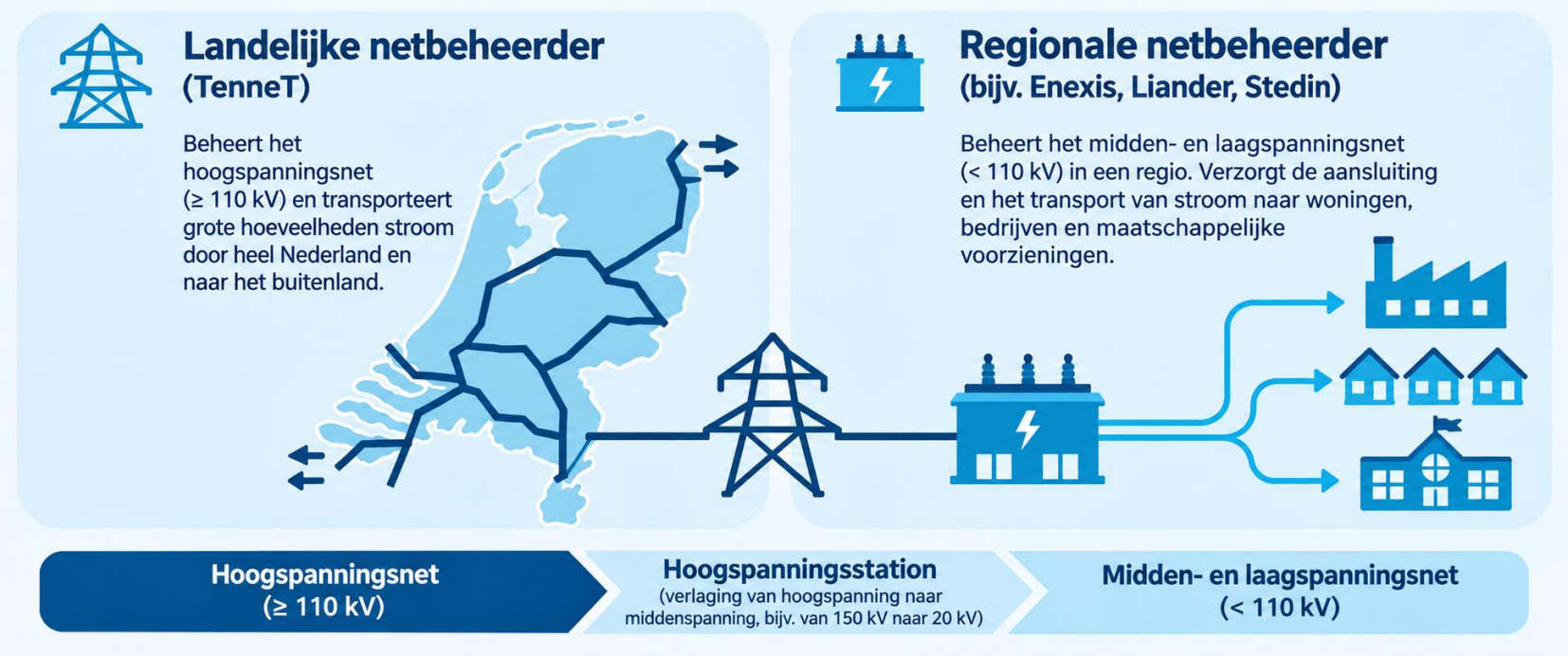
Spelers op de elektriciteitsmarkt

Netbeheerders

Landelijke netbeheerder = TenneT Regionale netbeheerder = ENEXIS NETBEHEER

- Netbeheerder is verantwoordelijk voor veilig en betrouwbaar transporteren van elektriciteit
- Enexis is klant bij TenneT

Het elektriciteitsnet in beeld

Vereenvoudigde weergave

Van opwek naar woning, bedrijf en maatschappelijke voorziening

Hoogspanningsnet
≥ 110 kV

- Landelijk netwerk.
- Verbindt grote opwekkers, het buitenland en regio's.
- Beheerd door TenneT (landelijke netbeheerder).

Middenspanningsnet
1 – 50 kV

- Regionaal netwerk.
- Verplaatst elektriciteit binnen een regio, naar wijken en bedrijventerreinen.
- Beheerd door de regionale netbeheerder (bijv. Enexis, Liander, Stedin).

Laagspanningsnet
≈ 230 / 400 V

- Lokaal netwerk in de wijk.
- Levert elektriciteit aan woningen, kleine bedrijven en voorzieningen.
- Beheerd door de regionale netbeheerder.

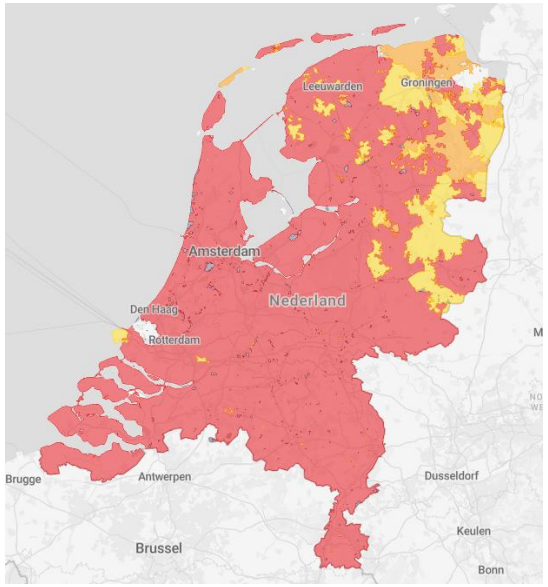
TenneT

ENEXIS NETBEHEER

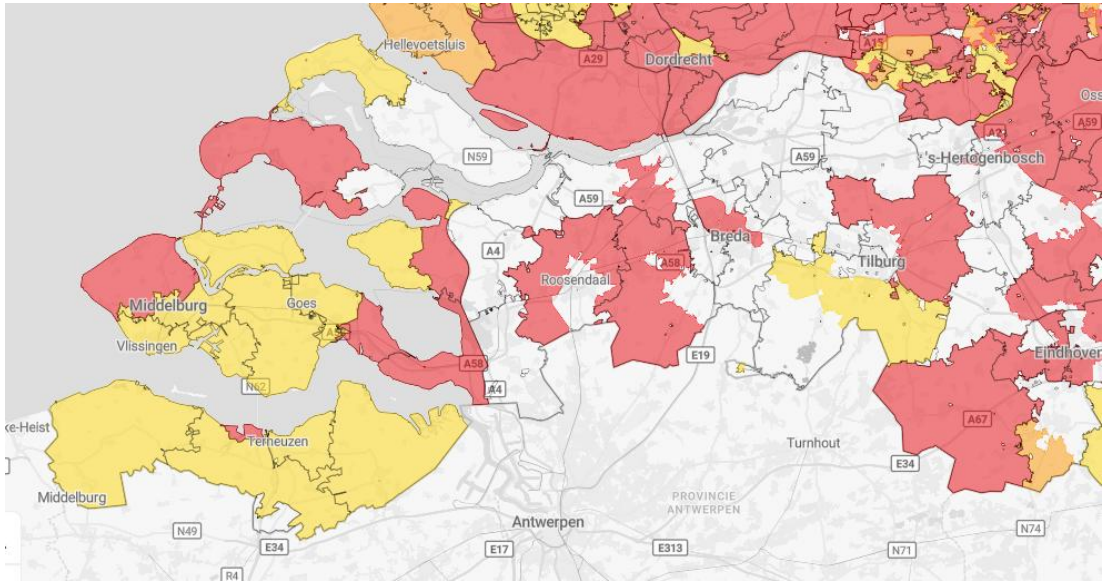
Netcongestie TenneT en Enexis

- Netcongestie kan plaatsvinden op verschillende niveaus in het netwerk
- zowel bij afname als teruglevering

Landelijk TenneT

Regionaal ENEXIS NETBEHEER

Enexis geeft uitleg over stand van zaken

Deel 2

Presentatie Enexis Netbeheer

- Wat is de actuele situatie in gemeente Bergen op Zoom?
- Welke maatregelen kan Enexis nemen als de situatie verslechterd?

Deel 3

Situatie en impact gemeente Bergen op Zoom

- Hoe worden gemeentelijke ontwikkelingen geraakt
- Hoe wordt het netwerk uitgebreid?

Woningbouwprojecten op de wachtlijst

De regelingen om woningbouw en onderwijshuisvesting op de wachtlijst te zetten

- Overgangsregeling april 2026
  - Het grootste deel van de projecten zijn toegekend. Maar niet alles.
- Tot 1 juli 2026 kon men kleinverbruik-aansluitingen aanvragen
  - De netbeheerder onderzoekt nog welke aanvragen wel en niet kunnen worden aangesloten.
- Vanaf 1 oktober 2026 ‘eerder aanvragen’ van woningbouw en onderwijshuisvesting
  - De verwachting is dat al deze projecten op de wachtlijst belanden. Maar het biedt wel een beter perspectief, omdat projecten 10 jaar vooruit aangevraagd worden
- Enexis werkt iedere keer deel wachtrij weg wanneer weer capaciteit is.

Bedrijven en netcongestie

- Voor grootverbruik-aansluitingen geldt al langer een wachtlijst
- Sinds ACM-prioriteringskader hebben bedrijven geen maatschappelijke prioriteit en belanden onderaan de wachtlijst
- Nu kleinverbruik-aansluitingen niet meer standaard worden aangesloten verslechterd het perspectief verder
- Het ‘eerder aanvragen’ versterkt de verslechtering van dat perspectief

Hoe moeten we omgaan met deze nieuwe situatie?

- De situatie van vóór de netcongestie lijkt niet terug te keren. Ondanks uitbreidingen zullen we anders met energie om moeten gaan. **Hoe dan wel?**

Energie is randvoorwaardelijk geworden voor nieuwe ontwikkelingen

- Netuitbreidingen zijn belangrijke voorwaarde voor nieuwe aansluitingen op het elektriciteitsnetwerk
- Wachtlijsten veroorzaken onzekerheid bij de ontwikkeling van projecten en gebiedsontwikkelingen
- De situatie van vóór de netcongestie lijkt niet terug te keren. Ondanks uitbreidingen zullen we anders met energie om moeten gaan.

Uitbreiding netwerk - Hoogspanning

TenneT ENEXIS NETBEHEER

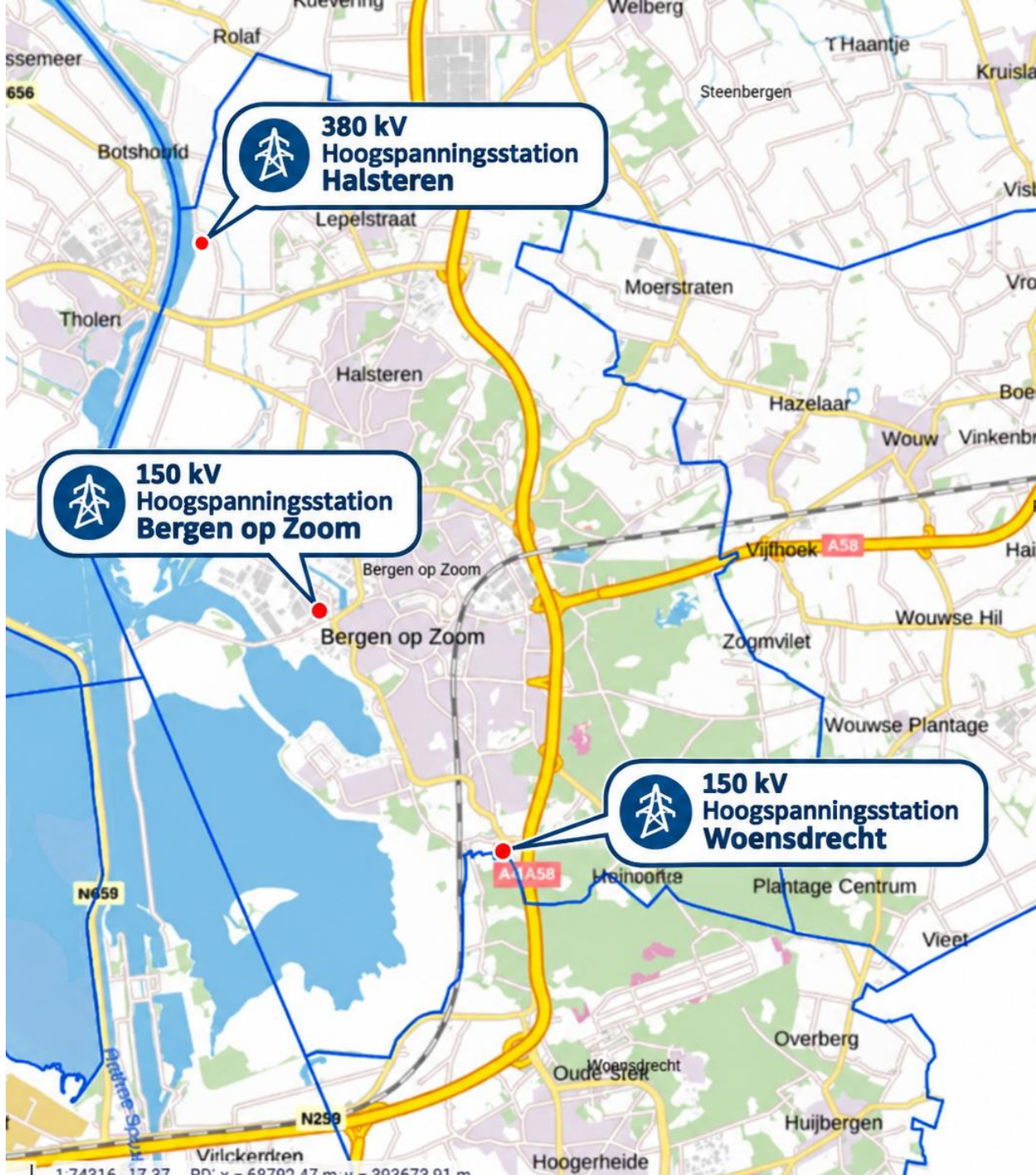
Nieuwbouw

- 380kV HS station Halsteren
- Uitspraak Raad van State volgt

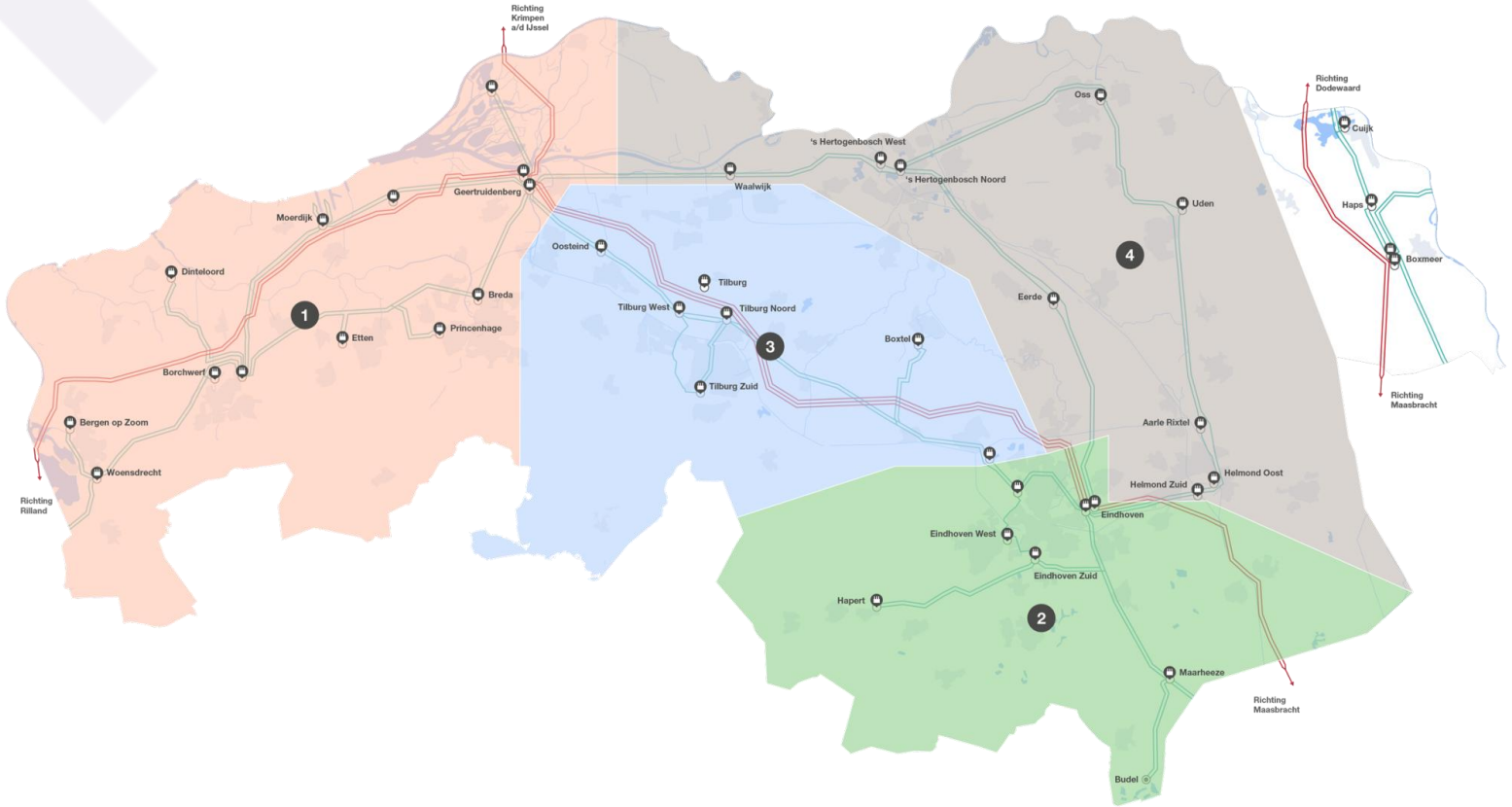
Uitbreidingen (in uitvoering)

- 150kV HS-station Bergen op Zoom
- 150kV HS-station Woensdrecht

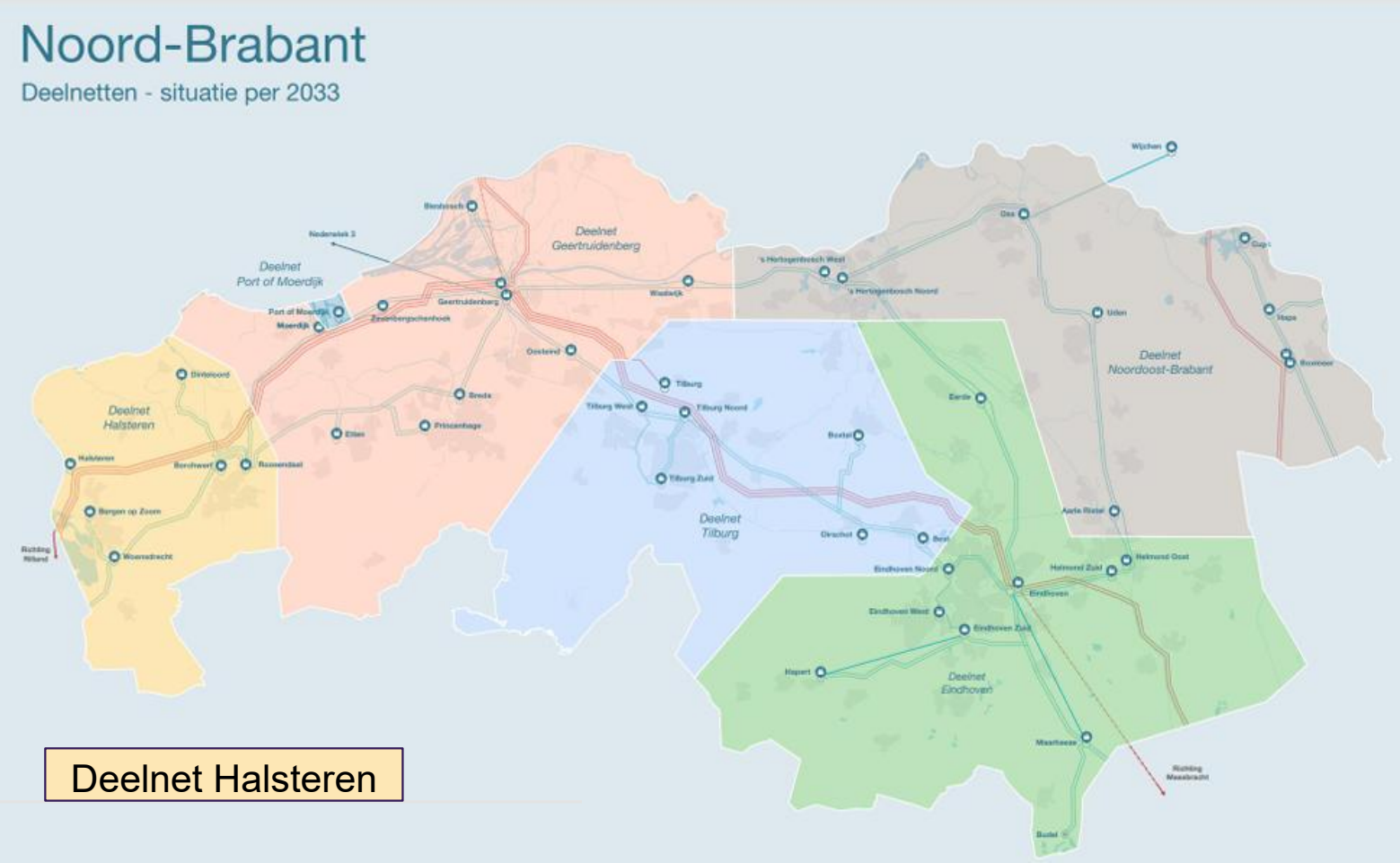
Dit zorgt voor gefaseerde uitbreidingen en meer capaciteit in Bergen op Zoom

Hoogspanningsnet – bestaande situatie deelnetten

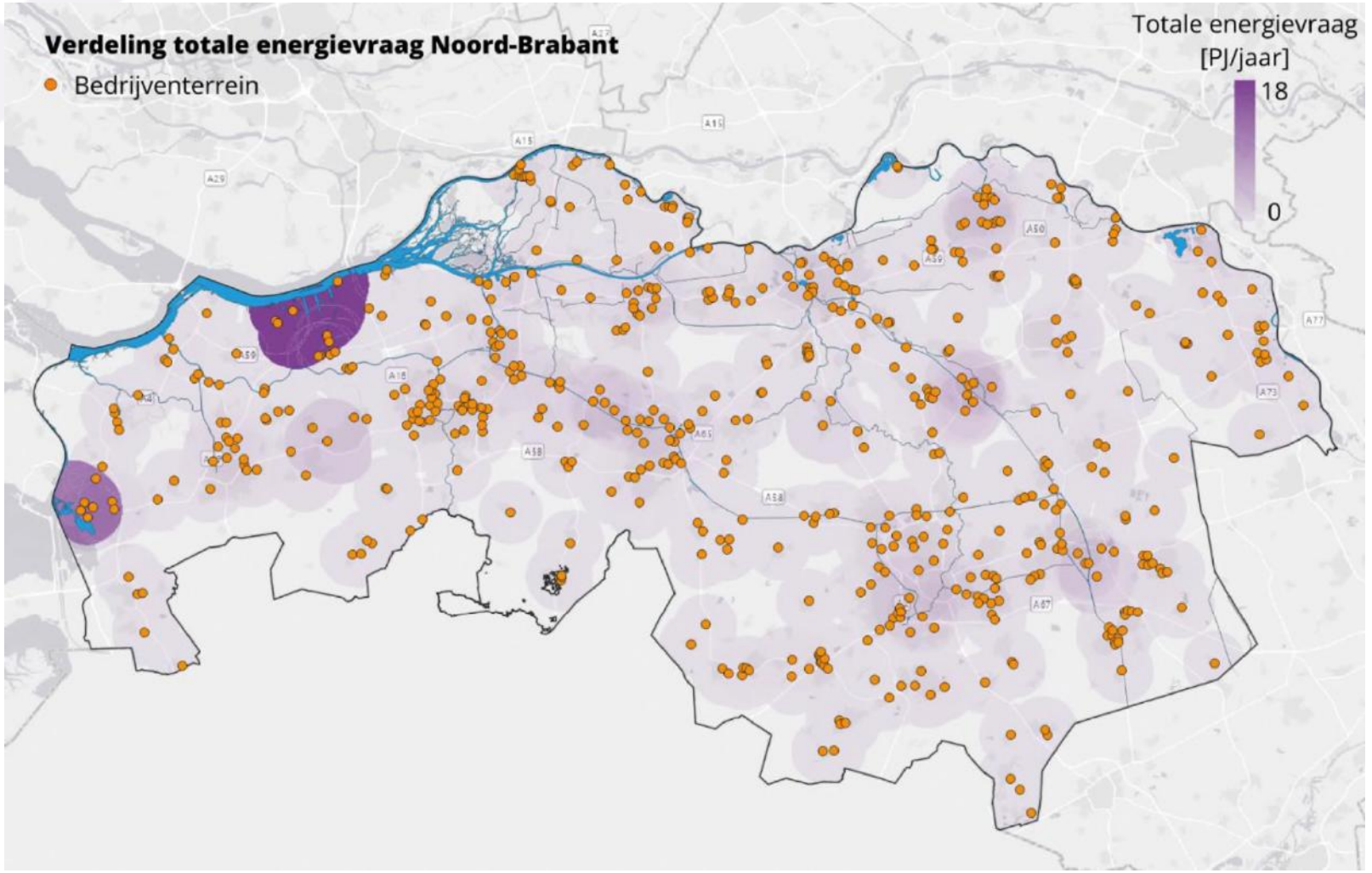
Hoogspanningsnet – situatie na realisatie Halsteren

West-Brabant

- Grote verandering in deelnetten
- Grote energievraag door o.a. industrie

Grote energievraag in Moerdijk en Bergen op Zoom

West-Brabant

- Grote energievraag door o.a. industrie

Uitbreiding netwerk – Midden en laagspanning

Enexis breidt midden- en laagspanningsnetwerk uit – Enexis Buurtaanpak

- Laagspanningsstation voorziet door stijgende elektriciteitsvraag ca. 100 woningen in plaats van 200 in het huidige netwerk + grotere vraag overige afnemers en invoeders
- Dit betekent dat ook bijna het hele netwerk tussen hoogspanningsstation en woningen moet worden verzwaard en uitgebreid

Uitbreiding netwerk - Buurtaanpak

ENEXIS NETBEHEER

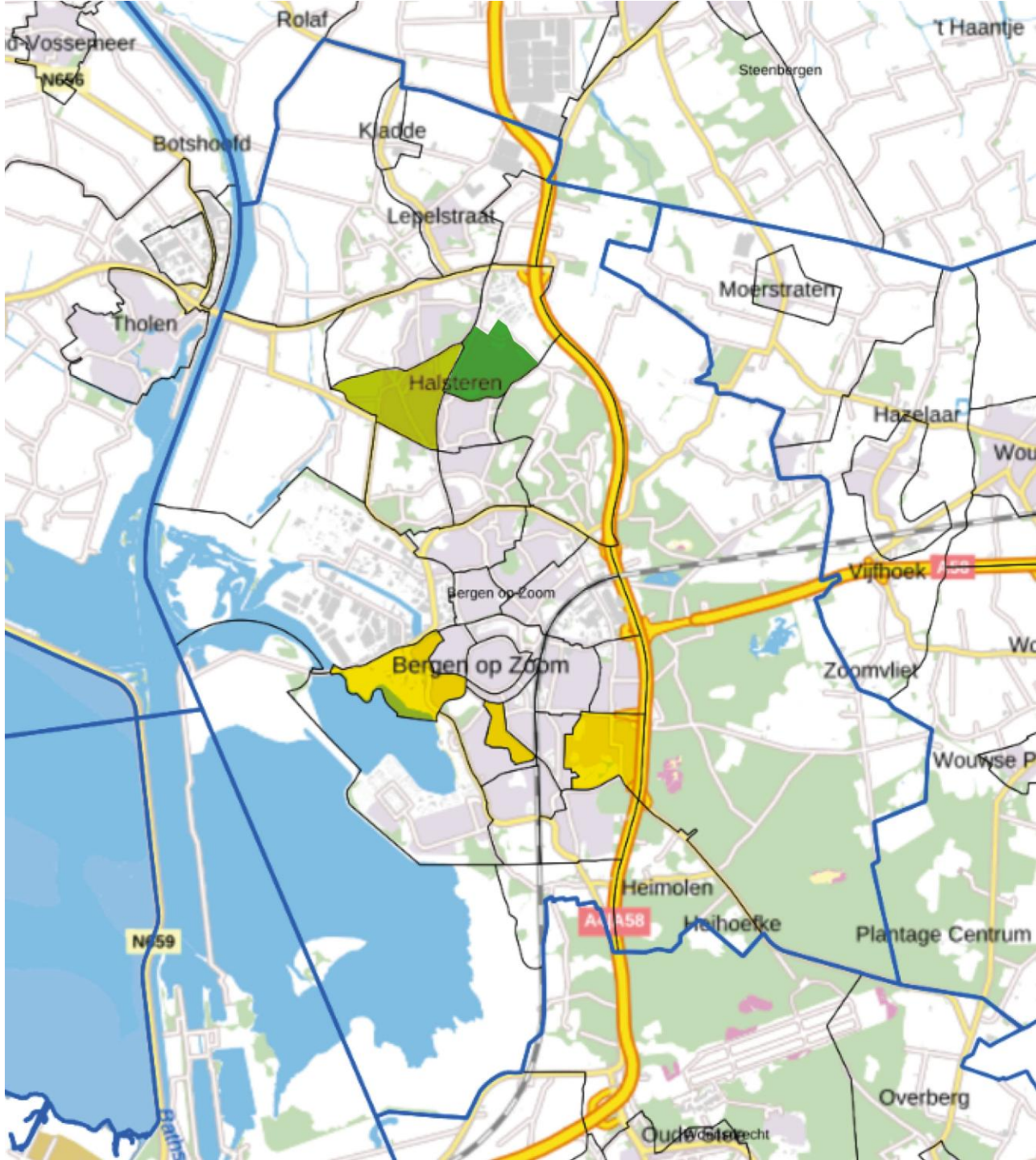
Enexis verzwaard buurt voor buurt het lokale netwerk in de komende 10-15 jaar

Afgerond:
De Schans Halsteren

In uitvoering:
Halsteren Centrum

In voorbereiding:
Warande-Oost
Het Fort
Schelde Vesting

Raadsinformatieavond | 26 november 2026

Hoe versnellen we deze netuitbreidingen?

Verzoek aan provincie om regie te nemen over ondergrondse 150kV verbindingen

- College gemeente Bergen op Zoom (met rugdekking vanuit de gemeenteraad) heeft samen met Steenbergen en Woensdrecht het College van de provincie gevraagd om de regie te nemen over de nieuwe TenneT verbindingen Halsteren – Woensdrecht & Halsteren – Dinteloord. Dit versnelt de procedure.

Proactieve samenwerking gemeente – Enexis in buurtaanpak

- Gemeente en Enexis werken samen om de buurtaanpak proactief te verzwaren
- Het doel is dat wanneer er aannemerscapaciteit is dat de aannemer direct aan de slag kan en niet moet wachten op bijvoorbeeld vergunningsverlening.

Deel 4

Projecten realiseren ondanks netcongestie

- Hoe blijven we ontwikkelen in deze nieuwe realiteit?
- Verduurzaming en nieuwbouw van woningbouw en bedrijfslocaties?

Nieuwe realiteit, in een Bergen op Zoom met ambitie

We moeten:

Maar we willen ook:

- Ca. 7000 nieuwe woningen
- Nieuwe bedrijfslocaties
- Verduurzamen (bedrijven, woningen, mobiliteit, etc.)

Nieuwe realiteit, in een Bergen op Zoom met ambitie

Lokaal organiseren:

- Energie opwerk en productie
- Energie opslag
- Energie conversie (omzetten)
- Energie gebruik

Aandachtspunt

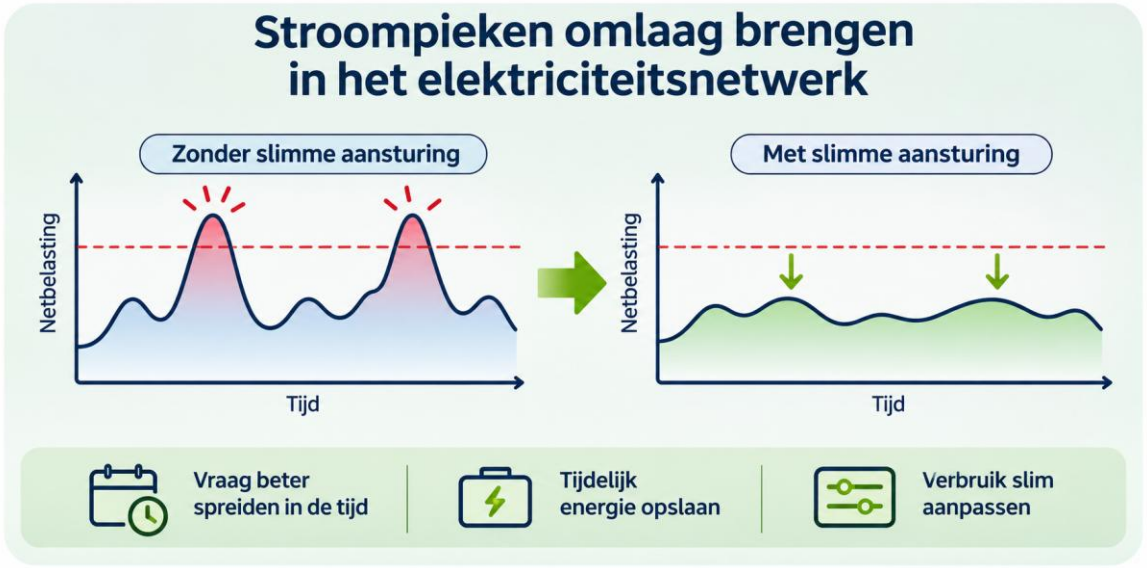
- Elektrificatie kost veel ruimte

Nieuwe realiteit, in een Bergen op Zoom met ambitie

Optimaliseren gebruik

- Vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen
- Samenwerken in bijvoorbeeld Energiehubs
- Opslag op slimme plekken in het systeem
- Energie Management Systemen (EMS)

Nieuwe realiteit, in een Bergen op Zoom met ambitie

Optimaliseren gebruik

- Isoleren, isoleren, isoleren (warmte = veel energie)
- Bedrijfsprocessen optimaliseren
- Restwarmte gebruiken
- ‘Achter de meter’ energie opwekken en gebruiken

Nieuwe woningen in Bergen op Zoom

Netbewust bouwen: samen een woonwijk ontwikkelen die slim omgaat met energie en de beschikbare netcapaciteit.

Onderdeel van gebiedsontwikkelingen: energiesysteem ontwerpen

Vaaf 1 januari 2028 waarschijnlijk netbewust bouwen verplicht

Mogelijk capaciteitsbudget per nieuw gebied en nieuwe contracten bij de netbeheerder

Energievraag beperken
Goed geïsoleerde woningen en efficiënte installaties (lage vermogensvraag)

Lokaal opwekken en direct gebruiken
Zonnestroom benutten voor warm water, verwarming en laden

Collectieve oplossingen
Bijv. warmtenet of een WKO-systeem (warmte-koudeopslag)

Vraag en aanbod optimaliseren
Slimme sturing en afstemming binnen het plangebied

Piekbelasting verminderen
Slimme aansturing van warmtepompen, boilers en laadpalen

Slim laden
Laadinfrastructuur die het netwerk ontlast en gebruik maakt van lokale opwek

Aandachtspunten bij de ontwikkeling

Organisatie netbewust bouwen
Collectieve voorzieningen organiseren en de samenwerking regelen.

Netbewust faseren en contracteren
De ontwikkeling in fases aansluiten en gebruikmaken van nieuwe, bij de netbeheerder in ontwikkeling zijnde contractvormen.

Aanpak in 4 stappen

1. Inzicht
Bepaal de energiebehoefte, het gelijktijdig vermogen en de beschikbare netcapaciteit met Enexis.

2. Ontwerp
Kies passende oplossingen: vraag beperken, pieken dempen, collectieve voorzieningen en lokale opwek.

3. Realiseer
Voer uit met een netbewuste fasering en optimale afstemming van vraag en aanbod.

4. Beheer
Stuur het energiesysteem slim aan en evalueer het verbruik en de netbelasting.

Resultaat

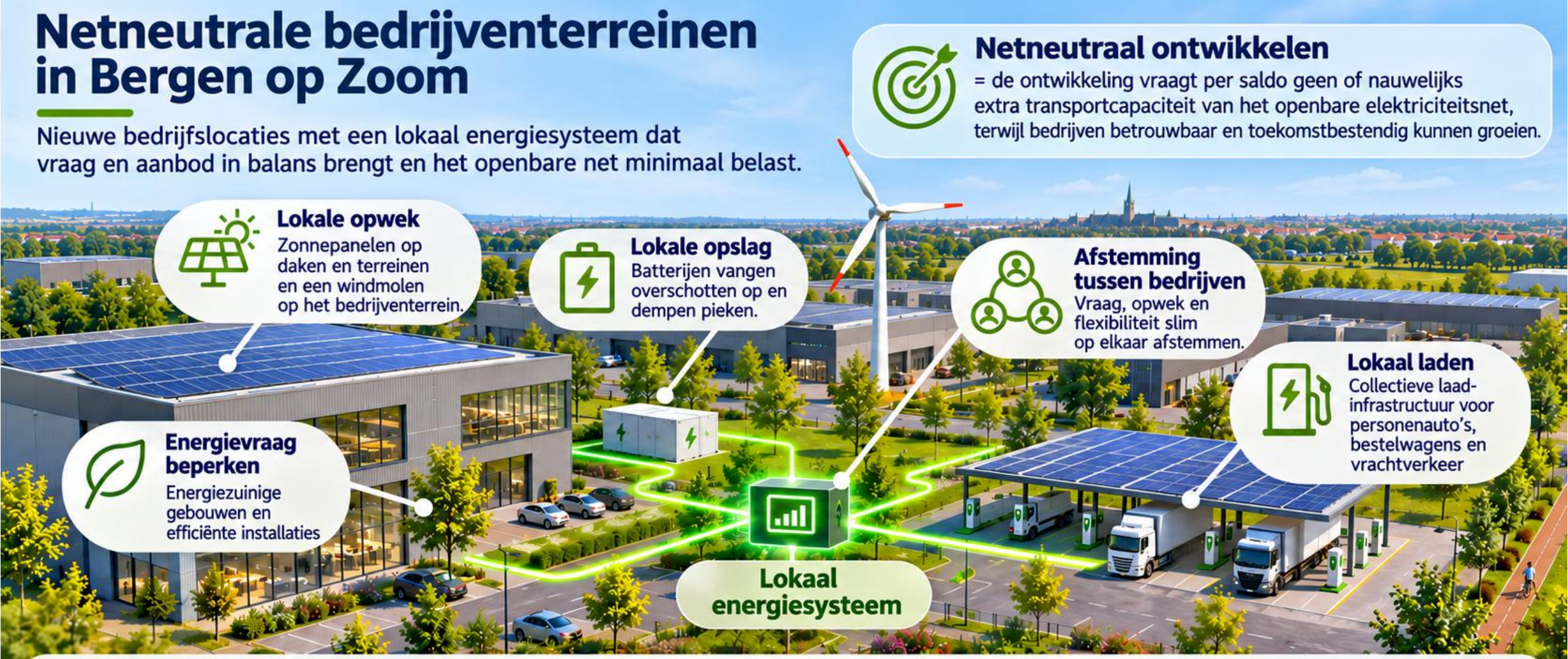
- Een toekomstbestendige woonwijk
- Efficiënt gebruik van de netcapaciteit
- Minder piekbelasting op het netwerk
- Samenhang tussen woningen, opwek, laadvoorzieningen en (collectieve) warmte

Netneutrale bedrijventerreinen in Bergen op Zoom

Nieuwe bedrijfslocaties met een lokaal energiesysteem dat vraag en aanbod in balans brengt en het openbare net minimaal belast.

Netneutraal ontwikkelen

= de ontwikkeling vraagt per saldo geen of nauwelijks extra transportcapaciteit van het openbare elektriciteitsnet, terwijl bedrijven betrouwbaar en toekomstbestendig kunnen groeien.

Dit maakt het mogelijk:

- Bedrijven kunnen zich ontwikkelen ondanks netcongestie
- Minder piekbelasting op het net
- Efficiënt en duurzaam energiegebruik
- Toekomstbestendig en schaalbaar

Essentieel: energiecoöperatie

Een verplichte energiecoöperatie voor het bedrijventerrein organiseert de opwek, opslag, laadinfrastructuur, onderlinge uitwisseling en de samenwerking tussen bedrijven.

Nieuwe contractvormen

Nieuwe afspraken met de netbeheerder (Enexis) zijn nodig, zoals groepscontracten, flexibele transportaffspraken of een energiehub.

Hoge organisatiegraad

- ✓ Gezamenlijke regie en besluitvorming
- ✓ Investering, eigendom en beheer van collectieve voorzieningen
- ✓ Heldere afspraken over capaciteit, gebruik, kosten en verdeling.

Verduurzaming in Bergen op Zoom

Wonen en werken verduurzamen vraagt om een slim, lokaal en gezamenlijk energiesysteem.

Verduurzaming woningbouw

- Uitfasering van aardgas zorgt voor een grotere elektriciteitsvraag – Enexis buurtaanpak.
- Inwoners gebruiken zoveel mogelijk zelf opgewekte energie.
- Inwoners spreiden hun energieverbruik beter (warmtepomp, kookplaat en auto laden niet tegelijk).
- De energievraag zal de komende jaren blijven stijgen.

Verduurzaming bedrijven

- Bedrijven die moeten elektrificeren (bedrijfsproces en mobiliteit) lopen tegen capaciteitslimieten aan.
- Alternatieven zoals waterstof zijn wenselijk.
- Eerst ‘achter de meter’ oplossen.
- Samenwerken in bijvoorbeeld een energiehub of met slimme afspraken.
- Opwek en opslag op de bedrijfslocatie mogelijk maken.

Het resultaat voor Bergen op Zoom:

- Minder druk op het elektriciteitsnet
- Meer lokaal gebruik van duurzame energie
- Ruimte voor elektrificatie en groei van bedrijven
- Toekomstbestendige en aantrekkelijke wijken en bedrijfslocaties

Referentieproject: Netbewuste nieuwbouw Waterviolier project in Nuenen

Bron: Heijmans

Referentieproject: Treeport Zundert

Deel 5

Handelingsperspectief en handvatten college en raad

- Welke rol heeft de gemeente?
- Welke invloed hebben raad en college?

Gemeentelijke rol in het ruimtelijk domein

Rol: regisserend, faciliterend en kaderstellend

- Ruimtelijke ordening
- Afweging van belangen
- Ruimtelijke kaders stellen (omgevingsvisie en omgevingsplan)
- Ruimtelijke ontwikkelingen initiëren en begeleiden
- Vergunningverlening en handhaving

Daar komt bij:

- Energie als randvoorwaarde meenemen bij nieuwe ontwikkelingen
- Ruimte reserveren en ontwikkelingen mogelijk maken voor energie-infrastructuur en energievoorzieningen
- Netbewust en netneutraal ontwikkelen stimuleren en faciliteren
- Ruimtelijke ontwikkelingen afstemmen op beschikbare en toekomstige netcapaciteit

Wat als we niet meebewegen?

- Nieuwe (gebieds)ontwikkelingen zullen vertragen of onhaalbaar worden
- Vestigings- en ondernemersklimaat in Bergen op Zoom zal verslechteren
- Verduurzaming kan (onnodig) vastlopen
- Gemeente verliest regie

Kernboodschap:

Netcongestie neemt steeds verder toe en zet onze ruimtelijke ambities onder druk. Als we als gemeente niet tijdig meebewegen en energie integraal meenemen in onze ruimtelijke keuzes, bepaalt de schaarste op het elektriciteitsnet steeds meer waar, wanneer en óf we nog woningen, bedrijven en voorzieningen kunnen ontwikkelen.

Bestuurlijke keuzes noodzakelijk

- De zorgen over de ruimtelijke impact van de energietransitie zijn terecht. Die is groot.
- Energievoorzieningen vragen schaarse ruimte en hebben gevolgen voor landschap, leefomgeving en omwonenden. Dat vraagt om zorgvuldige keuzes.

Voorkom als gemeente:

- Bij voorbaat uitsluiten energievoorzieningen, zoals opwek, opslag en infrastructuur
- Netcongestie uitsluitend als een probleem van de netbeheerders zien (planologie)
- Traditioneel ontwikkelen – projecten en ontwikkelingen zullen vast gaan lopen
- Afwachten – dit vergroot de kans op gedwongen afschalen ambities en regie vanuit hogere overheden

Niet meebewegen is óók een keuze, maar heeft impact op woningbouw, economie en verduurzaming.

Advies: kies bewust en doelmatig

- Geef energie niet overal zomaar de ruimte, maar wél waar het noodzakelijk en doelmatig is voor Bergen op Zoom
- Ontwerp nieuwe ontwikkelingen met energievoorzieningen
- Maak noodzakelijke energievoorzieningen mogelijk, wanneer ze aantoonbaar bijdragen aan gemeentelijke ontwikkelingen
- Neem regie: verbind energiekeuzes aan woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming.

Kernboodschap:

We hoeven niet alles mogelijk te maken. Maar als we noodzakelijke energieontwikkelingen uitsluiten, moeten we ook de gevolgen voor onze andere ambities onder ogen zien.

Wat kan de raad en het college niet

- Elektriciteitsnet zelf uitbreiden
- Netcongestie voorkomen
- Aansluitingen garanderen of prioriteren – spelregels door ACM & netbeheerders voeren uit
- Aanvullende eisen: Niet zomaar bovenwettelijke eisen stellen
  - We kunnen publiekrechtelijk geen zwaardere eisen stellen dan de Rijksoverheid
- Inwoners en bedrijven dwingen tot ander gedrag

Wat kan de raad en het college wel

- Aanvullende eisen: We kunnen wél sturen via ruimtelijke kaders, samenwerking en afspraken met ontwikkelaars
- Onderzoeken en faciliteren van alternatieven in de energietransitie (elektriciteit, warmte, waterstof, groen gas, batterijen, duurzame opwek) – keuzenmogelijkheden
- Aanjagen van samenwerking – energiehubs, organisatiegraad bedrijventerrein, coöperaties
- Verankeren energie in de instrumenten van de omgevingswet:
  - Omgevingsvisie (raad)
  - Omgevingsprogramma's (college)
  - Omgevingsplan (raad)
- Netbewust ontwikkelen
- Regie voeren
- Campagnes gedragsverandering

Wat hebben we nog nodig?

- Flankerend beleid vanuit de Rijksoverheid en eventueel provincie
  - Versnelling energietransitie
  - Regels netbewust bouwen
- Nieuwe contractvormen met netbeheerders en meer ruimte in het ACM-prioriteringskader
  - Non-firm contracten voor netbewust en netneutraal bouwen
  - Wellicht gebiedsontwikkeling als geheel in ACM-prioriteringskader
- Meer inzicht in het energiesysteem vanuit o.a. netbeheerders

De gemeente moet haar ruimtelijke verantwoordelijkheid nemen, maar kan dit niet alleen. We hebben van netbeheerders duidelijkheid en uitvoerbare oplossingen nodig, van het Rijk passende kaders en middelen, en van onze partners de bereidheid om netbewust te ontwikkelen.

Opgaven bespreken en vragen

© gemeente Bergen op Zoom
Jacob Obrechtlaan 4
4611 AR Bergen op Zoom

Telefoon 140164
www.bergenopzoom.nl

Gemeente Bergen op Zoom